

végrehajtani. A kormány megígérte — a tömegek érezhető nyomására — hogy az új törvényt még a múlt év folyamán benyújtja a képviselőháznak, ami december 30-án meg is történt.

A törvény elfogadásával — a budapesti „Népszava” szerint — Magyarországnak lesz a világ legbonyolultabb titkos választási rendszere. Háromféle választás lesz, kétféle választójog alapján. A leglényegesebb azonban az, hogy a hét legnagyobb magyar város ipari munkássága csak egyszer választ, míg a vidéki városok és falvak gazdagabb rétegei kétszer jogosultak, sőt kötelesek választani. A magyarországi törvényhatósági választásokra elég jellemzőek a nemrég lezajlott pesterzsébeti választások, ahol a város 70.000 lakosa közül mindössze 10.358-nak volt választójoga (s csupán 6148-an szavaztak le, mert a választói névjegyzék alapjául az 1930-as összeírást vették, azóta pedig számos választó elköltözött). Ugyancsak Pesterzsébeten a parlamenti választásokon mintegy 27.000 polgárnak volt választójoga. Az új törvény szerint 10.358 községi választó kétszer fog szavazni, a többi csak egyszer.

Mindezekből az „újításokból” kitűnik, hogy ha a javaslat tényleg törvénné lesz, akkor a magyar nép még eddigi csekély befolyását is elveszti az államvezetésre. A demokratikus parlament helyett álparlamentárizmussal takargatott diktatúrát léptetnek életbe. **Sz. Á.**

FIGYELŐ

A Nobel-díj büszke örömhulláma még mindig nem mult el Magyarországon. Tudós professzor Szent-Györgyi változatlan attrakció. Előadótermekben és jégpályákon egyformán tolonganak körülötte az emberek. A Szálasiai és Kémeri Nagy Imrék hepciáskodása idején ez bizony nagy eredmény. A tudománynak is van ime népre ható melege és nemzet lelkesítő kisugárzása. És nem kell hozzá sem Gyula diák, sem Turul-táborozás, Rothermere is otthon maradhat és a turáni álmok is elpihenhetnek. Tudomány és emberség magas hatványa lehet csak az igazi nemzet-kifejezés. Totalitás, melyhez fegyvernek, ökölnék és vérnek semmi köze, mely ép azért elherdálhatatlan népvagyon és nemzetösszegező eredmény. Eredmény, melyre a világ felfigyel. Kölcsönhatás, mely termékenyít, vagyon, melynek többé nincsenek határai, tulajdonjogi kötöttségei, mert mindenkié. Szent-

Györgyi Nobel-díja magyar öröm, de ezt az örömet a világ hozta és adta viszonzásul és elismerésképen azért, amit a magyar tudomány és emberség ajándékozott a világnak. A Nobel-díj Magyarországon tiszta és makulátlan örömhullámot eredményezett: tisztító és termékenyítő hatást. Nem lett belőle tehetetlen fájdalom, sárbataposott gyalázat és acsarkodás szabad prédája. Emlékezzünk: a Nobel-díj, mely ma mellveregető és lelkesítő magyar öröm, tavaly „dinamitnál rosszabb rossz” volt. Ma a piedesztálon magyar férfi áll, kinek tudománya jól esőn egybeesik emberségével. De az öröm kötelez: aki fejest ugrik belé, az mást nem akar tudni, látni. És így nem értheti, hogy az örömből fájdalom is lehet, gyalázat és némaság. Gondoljunk arra a férfira, akit a Nobel-díj tavaly állított a piedesztálra — tudomány és emberség, bátorság és elkötelezettség szik-

rázó makulátlanságát — és akit ember telenség durva gögje lefricskázott onnan hazaárulásba, gyalázatba és szabadulás helyett még raffináltabb börtönbe. Ne feledkezzünk meg Ossietzkyről! És ne feledkezzen meg főképp a magyarság, mely ma egy olyan öröm hullámaiban fürdik gondtalanul, melyet Ossietzky rabtartói szennyes áradattá hazudtak. Nobel-díj és hazaárulás ma Németországban a Führer parancsára — egyjelentőségű fogalmak. Szent-Györgyi esetében a magyarság tehát annak a szellemnek ellenében részesült világ-felfigyeltető kitüntetésben, melyet ma Magyarországon — miniszterelnöktől le az utolsó nyilaskeresztesig oly szolgálai módon igyekeznek utánozni és megtapsolni! — A Szent-Györgyi okozta tudományos öröm és a Hitlerimádat agyszétéjtető demagógiája a tűz és a víz összeférhetetlenségével zárják ki egymást. Aki a kettőt összekeveri, meggyalázza és így hatálytalanítja a Nobel-díj okozta magyar örömet, mely csak a fasizmus dacára és Hitler ellenében lehet tényleges magyar vagyon: elherdálhatatlan. A Nobel-díj örömcsovája utat világít: a magyar jövőakarás csak a fasizmus, csak Hitler ellenére lehet tiszta és makulátlan eredmény. A Nobel-díj nem „dynamitnál rosszabb rossz”, de szemtéppő reflektor, mely Szent-Györgyi alakjában a tudóst és embert vetíti a szervezett barbarizmus szigetelésére. Aki az öröm fényénél nem látja meg a béklyózott igazságot: a véka alá dugott és meglopott Nobel-fényt, az örömeben keserűsége fog ébredni. Amikor Szent-Györgyit ünnepeleljük, ne feledkezzünk meg Ossietzkyről. Csak így együtt, egyvonalban és mindkettőt vállalva lehet az öröm elkötelezettség és így eredmény a barbarizmussal szemben. Csak így lehet a magyar jövő a világ ügye és gondja és nem a fasizmus és német csizmák utolsó kapcarongya! A Nobel-díj magyar örömét a nemzetközi tudományos kutatás

tette lehetővé, az a szolidaritás, melyet Szent-Györgyi példaként állított a magyarság elé. A Hómanok Rustimitációi ugyanakkor csak a magyar szolgaság rettenetét vetithetik. A magyarságnak csak a Szent-Györgyik és Hómanok között lehet választani, ahogy a világemberiség is csak Ossietzky és Göbbels között választhat: a világgá szabadult hazugság és az elnémitott Nobel-díjas fogoly között, akiről el kell feledkezni, akit le kell jártni, elhallgattatni, csak azért, mert tudása és embersége felfedezte korunk kórokozó bacilusát: a német fasizmust. Ne feledkezzünk meg Ossietzkyről! A Nobel-díj magyar örömhullámain lopjunk fényt a sötétségbe és köszöntsük a néma foglyot: a meglopott tudást és a megalázott emberséget.

Fábrý Zoltán.

Erdély felfedezése. (Erdélyben íródott ez a cikk, erdélyi magyaroknak okulásra, figyelmeztetőül, — de tanulhatunk belőle mi is vajdódinaiak.)

Két vádló erdélyi falukép gomolyog bennem. Könnyeztet, mardos, mint nedves fa, nyitott tűzhely füstje.

Finom megilletődéssel egy kallódó szilágsági falut rajzolt meg Kovács Katona Jenő a „Korunk” novemberi számában. Csendes mozdulatok rezgének a képbén. Báránybörgalléros legények jönnek-mennek, betegesen lágyak, husz éves korukra nem győzik magukat levegővel. Felemelik a kék porfestéssel befestett kis deszkakoporsót a faragólábról, jajveszékélő anya kapkod a távozó után. Bogdánd a pepecsjárvány kis áldozatait temeti. A kép vigasztalan sárba vész. Apró földsávok táncolnak egymásba, agyagos halmok közt elsüllyed a nap s az író felzokog: ki a felelős a kis Lencik, Bálintok és Rózsák pusztulásáért?

Mintha titkos törvény járná keresztül-kasul fiatal értelmiségünket: a „Hitel” új számában is rejtett falu, is-

meretlen Erdély valóságába nyit az író, Bözödi György falurajza zsarátnokot csap a szemünk közé. Szívünk akad el a testvérgyűlöletre gyúlt székel falu látványától. Erdők, hegyszakadékok kavarnak a képben, mély völgyben egyetlen utca. A piaci Unitárius Boltban méricskél, küszködik a ravai pap. Konokul begombolkozott gazdák közt só, cukor, petróleum és pálinka jövedelméből őrzi egyházát s a magyar iskolát. A bíró jön szembe. Felszegi a fejét, nem köszön. Halálos ellensége a papnak. Rágalom, feljelentés, emésztő ármány harapódzik a csendben s valaki a pappártiak közül elkeseredetten kitör: „Eleget kínzott minket, nem tudnám sajnálni, ha akármilyen kínok közt látnám!” Akit átkoz, tulajdon öccse volt, a rideg bíró.

Egyidőben tárja elénk adatait a „Korunk” és a „Hitel” fiatal írója Közössen kondítják meg bennünk a lelki ismeretet. Valóban: a közélet kérdései közt hányódunk, elméleteket vitatunk meg, terveket fogalmazunk s hitvallásba sűrítjük álmainkat — közben pedig ismeretlenség borul külvárosainkra, országutak sajátos élete kanyarodik hegyek és mezők felé, eldugott falvak pislákolnak a homályban, tömegek kallódnak hangtalanul. Szűk látókörünkön kívülrekedt történések rengetegéből villan fel a riasztó jelkép: a bogdándi gyermektemetés és a parázsló ravai harag. A két író átvágott az agyagos földeken, át az erdőségen, figyelt, tapasztalt s most egy másik, valóbb világából szól bele üresen zörgő dolgainkba.

Iratlanul is ránkmered az írói felelősségrevonás: ismerjük Erdélyt? A valósághoz szabjuk szándékainkat? Egy másik világ, más Erdély, más falu, más város mozdul, bomlik s alakul szokványos képleteink alatt. Tudunk-e róla?

Egészségesen szervesülő új kisebb-

ségi közéletünknek aligha lehet különbség feltétele, mint a néptömegeink helyzetét s mozgásait tárgyilagosan felmérő erdélyi magyar társadalomrajz. A budapesti fiatal írónemzedék nagyarányú kezdeményezéséből, a „Magyarország Felfedezése” könyvsorozatból új magyar szellemtörténeti szakaszra nyílik kilátás: világnézeti elvakultság helyett a leplezetlen valóságközlés oszt igazságot s túl szűk pártoskodáson, túl önös kortesfogásokon, józan helyzetfelismerés szabja ki a széles népi feltörekvés távlatait. Ám valósuljon meg Kovács Katona Jenő és Bözödi György úttörő példájából a nálunk is új történeti lehetőségeket nyitogató „Erdély Felfedezése”-könyvsorozat.

Bizonyára nem véletlen, hogy a felfigyeltető két falurajz két különböző s közönségesen szembenállónak is minősített elméleti folyóirat hasábjain jelent meg. Aki népert sír, népert felelős, előbb-utóbb mindenünnen eljut a látszat közéletünk alatt kavargó másik világhoz, felismeri és vállalja a népet. A Vásárhelyi Találkozó is felelősséget tudatosított, felelősséget ama másik, ama ismeretlen Erdéllyel szemben és így bizonyára részes benne, ha a valóság őszinte bevallásában összhang támad egymástól elütő fórumokon. A Vásárhelyi Találkozó ígét el lehet azonban kenni, a megegyezés szétmagyarázható s az összhang odavész. Mielőtt ez bekövetkeznék, új ki-sebbségi közéletünk ígértét alá kell támasztanunk a népsors és a népi érdekek faluról-falura, városról-városra történő gondos számbavételével. Erdély közös felfedezése a maga öselményyszerűségével meggyőzőbben bírhatja rá fiatal értelmiségünket egy harc-os férfiélet történelmi összetartására, mint a legszebb szavak.

Fáj a két kép: Bogdánd sípoló tüdeje, satnya legényei, Rava megha-

sonlása. Ez a temetői gyász, ez a pártos gyűlölet fokozódjék százszorosára, ezerszeresére Erdély Felfedezésében? Kovács Katona Jenő és Bözdi György vészharangot húzott meg, hogy ama valóbb világ veszedelmeire figyelmeztessen. Akad azonban más falu is. Elkísértem a kolozsvári kőműveseket egyik szombat este a hegyen át, haza falujukba. Jártam ott a kultúrházban, amit közmunkákból együtt épített gazdákör és szakszervezet. Néztem boldog örömmel: uradalmat vásároltak a földművesek és kőművesek s a ledöntött várkastély anyagából ötven új családi ház épül. Hiszem és vallom: amennyi abban a másik Erdélyben a nép fogatkozása, annyi a nép feltörekvő igérete is.

Fordul, változik, másul a kisebb-ségi magyarság. Itt még a bomlás gyásza, ott már az új érvényesülés öröme. Erdély felfedezői találkozhatnak mindkettővel. Jaj annak, aki egyiket sem veszi észre.

Balogh Edgár.

Magyar kultúrest prágai katonáknak. A prágai Petőfi Sándor-kör azzal a célkitűzéssel alakult meg egy évvel ezelőtt, hogy az ottélő magyaroknak kulturális szükségleteit kielégítse. Ebben a törekvésében természetesen nem feledkezik meg a Prágában szolgáló nagyszámú magyar katonáról sem, akik két éven keresztül el vannak vágva a magyar kultúrától. A kör vezetőségének ezt az igyekezetét siker koronázta s a prágai helyőrség parancsnokságával folytatott tárgyalások eredményeképpen december 13-án a „Mestanska beseda” nagytermében kultúrestét rendezett a prágai helyőrség magyar katonái számára. Az est műsorán a kör tagjai és szavalókórusa Bezruc, Wolker és Novomesky cseh és szlovák költők költeményeinek magyar fordítását adták elő, a magyarok közül Petőfi, Ady és József Attila verseit szavalták. A kör énekkara magyar népdalokat énekelt, részben tánc kíséret-

tel. Szokolay Dóra zongorán játszott Novák és Bartók műveiből. A műsort néhány szórakoztató szám egészítette ki. Az est nagy visszhangot váltott ki egész Szlovenszko és Kárpátalja magyarságában.

M. N.

József Attila- emlékest Pozsonyban. A tragikus körülmények között elhunyt nagy magyar költő emlékére a barátok, hívők és olvasók szépszámu pozsonyi tábora december 14-én este ünnepi előadást rendezett. Az emlékestet a Magyar Demokrata Írókör taggyűlés keretében tartotta meg a Grémium kistermében a következő műsorral:

1. Bevezetőt mondott Vass László.
2. Balázs András József Attila-verseket adott elő.
3. Peéry Rezső az íróról tartott előadást.
4. Szalatnai Rezső felolvasása: Emlmények a költő versei olvasása közben.
5. Balázs András újabb József Attila-verseket adott elő.

Az Írókör emlékestjén vendégek nagyszámban jelentek meg.

SZEMLE

Vérző Kina és Titkos Kina. (Agnes Smedley és Egon Ervin Kisch könyvének olvasása közben) — Most már Sanghainál és Nankingnál csak Madrid van közelebb hozzánk és mind közelebb hordja felénk egy ázsiai tájfun, a Gobi-sivatagon át, a japán hordák bakaesszegát. A Távol-Kelet napja felettünk bontogatja megfélemlített fényét s mind közelebb görgeti hozzánk harci zaját Nippon. Kilépett medréből a Jangcese vize, melyen feleveztek a japán naszádok, hömpölyög a sárga víz, a berlini Unter den Linden-en át rohan — kürt-szóra és rabdalra — s ahol egyesül a Tiberisszel, Róma falai alatt harsonázza egy új Középkor hajnalát. Madridot is elnyeli az áradat s hahó, jól vigyázni, mert a Szent Pál székesegyház tornya